

Pamiatke tých ktorí nedoleteli

- padlí čs. letci a leteckí špecialisti v " Bitke o Angliu " narodení na Slovensku

Jozef KORENÝ

Cesty letcov do odboja začali v čase keď sa nad Európou sťahovali mraky druhej svetovej vojny. Väčšina čs. a slovenských letcov ešte pred vypuknutím II. svetovej vojny boli odsunutí do Francúzska. V Poľsku ich zostalo asi 190. Letci na základe zmluvného pomeru vstúpili do poľského letectva. Dňa 7. júna 1939 odletela skupina 8 letcov od 64. letky na 4 lietadlách z letiska Piešťany ktorí pristáli v Krakove a Debline. Dňa 1. júla 1939 boli prijatí do poľského letectva. Dňa 27. júla 1939 bolo do poľského letectva prijatých ďalších 13 letcov a 29. augusta 1939 72 letcov. Celkom vstúpilo do poľského letectva 93 letcov. Boli sústredení na letiskách v Debline a Pulave. Mimo nich bola v tábore v Malých Bronowiciach skupina 72 letcov a v tábore v Lesznu u Baranowicz 25 členná skupina letcov. Dňa 31. augusta 1939 prepadla skupina osôb oblečených do uniforiem poľskej armády nemeckú rozhlasovú stanicu v Gliwiciach. Útočníci sa po krátkom boji zmocnili vysieláča a predniesli štvavý proti nemecký prejav. Na mieste zostalo niekoľko mŕtvych. Zastupci tlače zistili, že to bol " provokačný poľský incident ". Druhý deň 1. septembra zahájil hitlerovský Wehrmacht na celej fronte vojnové ťaženie proti Poľsku. Začala II. svetová vojna. Už 2. septembra 1939 zahynuli pri bombardovaní letiska Deblin npor. Š. Kurka, por. Z. Rous, por. O. Šandor. Dňa 8.9.1939 bol zastrelený na letisku JZ Lublina pilot čat. V. Pešička. V Poľsku bojovali aj letci Z. Bachurek, V. Macháček, F. Vavřínek, I. Gablech a J. Lazar. Niektorým sa podarilo s poľskými letcami ustúpiť do Rumunska a odtiaľ cez Stredný východ do Francúzska. Letci boli umiestnení na letiskách v Chartres, Toulous, Pau, Avord, Istres, Mérignac u Bordeaux. V severnej Afrike v " Base Aérienne de La Senia " u Oranu a v Blide JZ od Alžíru. Praktický výcvik bol vykonávaný na lietadlách Saulnier MS - 230, Nieuport a Leo - 15, Morane - Saulnier MS - 406. Od 10.5.1940 viac ako 170 čs. letcov zasiahlo v kritických dňoch do bojov a tak poskytlo Francúzsku veľkú pomoc. Československy letci zostrelili 166 nemeckých lietadiel. V leteckých súbojoch padlo 21 letcov a 10 zahynulo pri výcviku. Dňa 22.6.1940 zástupci Francúzska podpísali s Nemeckom prímerie. Na základe vzniknutej situácie začala evakuácia československých vojakov a civilistov do Anglie. Boli prepravení z juhofrancúzskych prístavov Sete, Marseille a Port Vendres na anglických lodiach " Northmoor ", " Britannic ", " Appapa " a na lodiach egypských " Mohamed Ali - el - Kebir ", " Gibel Dersa " a " Rod - el - Farag ". Celkom bol evakuovaných 4000 čs. vojenských príslušníkov a do 500 civilných osôb. Letci prelietavali do rôznych miest priamo do Anglie, severnej Afriky do Egypta a Palestíny. Letci po príchode do Anglie boli ubytovaní v kasárňach a vojenských táboroch vo Warringtone, Bridgnorthu, Innsworthu a v Cholmondeley. Do polovice augusta 1940 sa v Anglii sústredilo celkom 932 letcov. Dňa 12.7.1940 bol v Anglii zriadený Inšpektorát československého letectva. Po previerkach anglickými spravodajskými službami boli z jednotlivých sústreďovacích stredísk odosielaní letci na jednotlivé letecké základne. Dňa 12.7.1940 bola na leteckej základni v Duxforde pri Cambridge založená 310. čs. stíhacia peruť ktorej velil mjr. A. Hess. V tento deň bola v Cosforde pri Wolverhamptone zriadená Československá výcviková a náhradná jednotka pre nezaradených letcov, ktorí nemali dokončený letecký výcvik ktorej velil pplk. J. Berounský. V Cosforde bola 2.8.1940 vytvorená 311. čs. bombardovacia peruť ktorej velil pplk. K. Toman / Mareš /. Peruť odišla na novo pridelenú leteckú základňu v Honingtone v hrabstve Suffolk. 311. bombardovacia peruť bombardovala mestá Brest, Kolín nad Rýnom, Brémy, Hamburk, Mannheim, Kiel, Dusseldorf, Hannover, Munster, Boulogne, Esen, Wilhelmshaven, Berlin, Hamm, Dunkerque, Emden, Le Havre, Ostende, Dortmund, Aachen, Paríž, Gelsenkirchen, Duisburg, Frankfurt nad Mohanom, Calais. Dňa 5.9.1940 bola v Duxforde vytvorená 312.

čs. stíhacia peruť ktorej velil mjr. J. Ambruš. Ihneď po vzniku čs. perutí zahájili letci intenzívny výcvik. Jednotlivé perute obdržali nové lietadlá typu Hawker " Hurricane - I a lietadlá Vickers - Armstrong " Wellington - I ", ale aj na lietadlách Tudor a Master. Letecká bitka o Angliu začala 13.8.1940. Nemci zasadili k útoku celkom 2 422 bombardovacie lietadlá Junkers 87 a Ju 88, Heinkel He 111, Dornier Do 215 a Do 17 a stíhacie Messerschmitt Me 109 a Me 110. Angličania nasadili stíhacie lietadlá typy Vickers Supermarine " Spitfire I ", Hawker " Hurricane I ", Boulton Paul " Defiant ", Bristol " Blenheim ", Handley - Page " Hampden ", Vickers " Wellington " a Armstrong Whithworth " Whitley ". Od 10.7. do 31.10.1940 nemecká Luftwaffe stratila 1 733 lietadiel. Anglia stratila 915 lietadiel, 375 letcov 358 letcov bolo ťažko ranených. Dňa 10.5.1941 bola na leteckej základni v Cattericku vytvorená 313. čs. stíhacia peruť ktorej velil kpt. J. Jaške. Na tejto základni RAF bola 20.1.1942 vytvorená prvá čs. nočná stíhacia letka ktorej velil kpt. V. Veselý. Ďalej Čs. stíhacia skupina pod velením škpt. A. Vašátka. Tiež Anglické stíhacie perute 122. peruť veliteľ kpt. F. Fajtl, 198. peruť veliteľ kpt. J. Maňák a 127. peruť veliteľ ppor. O. Smik. Od 10.9.1940 až do roku 1945 sa do nemeckého zajatia dostalo 51 čs. letcov. Zo zajatia sa nevrátil npor. Arnošt Valenta, palubný telegrafista 311. čs. bombardovacej perute ktorý bol v skupine " veľkého útoku " podzemným tunelom v ktorej bolo 76 zajatcov zo zajateckého tábora Stalag Luft III v Sagane / poľský Žagaň /. Bol popravený 31.3.1944 s ďalšími 49 zajatcami. Útek prežili len traja zajatci. K 31.12.1944 malo čs. letectvo vo Veľ. Británii 1465 čs. letcov. Od 1.12.1939 do konca vojny zostrelili čs. letci 315 nepriateľských lietadiel a lietajúcich striel. Pravdepodobne zničili 56 lietadiel a 112 poškodili. Dňa 8. mája 1945 ukončili činnosť 310., 312., a 313., stíhacia peruť svoju bojovú činnosť na RAF základni v Manstone vo Veľkej Británii. Za bojovú činnosť v Poľsku, Francúzsku a Veľkej Británii v rokoch 1940 až 1945 bolo udelených celkom 989 Čs. vojnových krížov 1939 a 760 čs. medailí " Za chrabrosť ", ako aj rady a vyznamenania anglické, poľské a francúzske. Bojové úspechy čs. letectva za II. svetovej vojny boli zaplatené životmi 511 letcov medzi ktorých patri aj 39 občanov narodených na Slovensku, ktorých hroby sú roztrúsené v mnohých krajinách a v niekoľkých moriach.

1. por. Andrej Šandor , nar. 15.4.1911 Čaňa okr. Košice + 2.9.1939 Deblin - Poľsko
Druhý deň po vypuknutí druhej svetovej vojny 2.9.1939 bola Nemcami bombardovaná letecká základňa v Deblinu - Baza Lotnicza Deblin. Na tejto základni pôsobilo niekoľko desiatok československých letcov pod velením škpt. B. Lišku. Počas bombardovania boli zabití traja z nich. npor. Štěpán Kurka, por. Zdeněk Rous a por. Andrej Šandor. Pochovaní sú na vojenskom cintoríne Balonna, Deblin.

2. rtm. Bohumil Votruba, nar. 7.2.1914 Skalica okr. Banská Bystrica + 6.5.1941 Loweswater - Anglicko
Dňa 6.5.1941 pri návrate z nočného cvičného letu nad ostrovom Man z lietadlom Hurricane DU - R / V 6921 / bol donútený pre poruchu rádia , zlého počasia a nedostatku pohonných hmôt vyskočiť padákom. Pre malú výšku nad hornatým terénom sa mu padák neotvoril. Ráno bol nájdený mŕtvy na vršku nad Loweswater, Cumberland blízko vraku svojho lietadla, s padákom ktorý bol len čiastočne otvorený. Je pochovaný na cintoríne č. 54 v Sillothu, Cumbria hrob čís. P - 13.

3. por. Jozef Grič, nar. 8.3.1914 Nitrianska Streda okr. Topoľčany + 12.9.1941 - Severné more
Pilot - žiak sa nevrátil ešte pred zaradením k operačnej jednotke zo svojho posledného cvičného letu. Bol vyslaný zo škótskej základne Grangemouth z lietadlom Spitfire Mk. I / X 4928 / nad Severné more blízko Leuchars k vykonaniu streľby na vlečný rukáv. Po

skončení úlohy však nezvládl pilotáž a pádom do vývrvky sa zrútil do Severného mora, kde 12.9.1941 zahynul. Zostal nezvestný.

4. rt. Ján Miklošek, nar. 1.2.1916 Veľký Diosek okr. Galanta + 15.9.1941 Anderven - Nemecko

V noci z 15. na 16. 9.1941 sa nevrátil z náletu na Hamburg Wellington Mk. IC R1015 / KX - L /, 311 bombardovacej perute. Lietadlo štartovalo z letiska East Wretham. Z najväčšou pravdepodobnosťou bolo lietadlo zostrelené flakom / 88 mm PL kanón /. Ohorené tela šestičlennej osádky boli nájdené pri Andervenne, blízko Lingenu v Nemecku. Osádku tvorili čat. Vilém Soukup - 1. pilot, rt. Ján Miklošek - 2. pilot, por. Mojmír Sedláček - navigátor, por. Antonín Zimmer - radiotelegrafista, čat. Zdeněk Babiček - predný strelec, čat. Alois Jarnot - zadný strelec. Celá osádka bola pochovaná 18.9.1941 na vojenskom cintoríne v Lingen - Ems do spoločného hrobu. Po vojne bol založený veľký vojenský lesný cintorín v Reichswaldu, 5 km juhozápadne od Kléve, v severnom Porýni Vestfalsku. Tam boli prenesené aj ostatky tejto osádky. Dodnes odpočívajú v úseku 27, rada F v spoločnom hrobe s číslom 12 - 15. Je to jediná kompletná československá bombardovacia osádka pochovaná na nemeckom území.

5. čat. Imrich Kormanovič, nar. 23.10.1921 Krmeš okr. Galanta + 3.3.1942 Creil - Francúzsko

Dňa 3.3.1942 lietadlo 311. bombardovacej perute Wellington Mk. IC " KX - Y " so šestičlennou osádkou v zložení rt. Bohuslav Hradil - 1. pilot, rt. Jan Kotrch - 2. pilot, čat. Alois Tolar - navigátor, čat. Josef Svoboda - radiotelegrafista, čat. Imrich Kormanovič - predný strelec, čat. Přibyslav Strachoň - zadný strelec sa nevrátilo z náletu na závody Renault v parížskom predmestí Billancourt. Lietadlo bolo nasadené len na druhý operačný let a stalo sa asi obeťou príležitostného zásahu nevýraznej protivzdušnej obrany. Osádka bola prehlásená za nezvestnú. Až v októbri 1942 Medzinárodný výbor červeného kríža oznámil Inšpektorátu čs. letectva, že sa lietadlo zrútilo pri meste Creil, 50 km SZ od Paríža. Ostatky čs. letcov boli 6.3.1942 uložené vo vojenskej časti mestského cintorína v Creil do spoločného hrobu, lebo len čat. Alois Tolar bol identifikovaný.

6. čat. Karel Kodeš, nar. 24.5.1920 Bratislava + 11.4.1942 východne od Kolhornu - Holandsko

7. čat. Jozef Politzer, nar. 17.4.1913 Stupné okr. Považská Bystrica + 11.4.1942 východne od Kolhornu - Holandsko

Osádka Wellingtonu Mk. IC " KX - Z " Z 8836 - 311. bombardovacej perute v zložení rtm. Josef Kalenský - 1. pilot, Karel Kodeš - 2. pilot, por. Karel Rychnovský - navigátor, čat. Jozef Politzer - radiotelegrafista, čat. Jan Peprníček - predný strelec, šrtm. Josef Hrdina - zadný strelec sa nevrátila z náletu na Esen. Lietadlo bolo nad cieľom ťažko poškodené flakom / 88 mm PL kanón /. Pri návrate bol naviac napadnutý nočným stíhačom Bf 110 a zostrelený. Podľa nemeckých archívov je dnes zrejme, že sa stal obeťou nočného stíhača Hptm. Helmuta Lenta od Stab II / NJG 2. Lietadlo dopadlo pri Kolhornu, 20 km JV od Den Helderu. Všetkých šesť členov osádky našlo smrť v horiacich troskách letadla. Bolo 30 min. po polnoci 11.4.1942. Všetci boli pochovaní na vojnovom cintoríne v Bergen - op - Zoom. čat. Jozef Politzer do hrobu č. 31. A.11, ostatní do spoločného hrobu č. 31. A 5 - 6.

8. rt. Pavel Varjan, nar. 22.6.1911 Komloša okr. Bardejov + 15.4.1942 Boshoven, Wert - Holandsko

V noci zo 14. na 15.4.1942 sa z náletu na Dortmund nevrátilo lietadlo Wellington Mk. IC " KX - V " / Z 1098 / s osádkou v zložení: čat. V. Pára - 1. pilot, čat. Oldřich Havlík - 2. pilot,

por. M.Zapletal - navigátor, čat. Josef Taláb - radista, čat. Pavel Varjan - predný strelec, čat. J.Klvaňa - zadný strelec. Lietadlo bolo nad Dortmundom niekoľkokrát zasiahnuté flakom / 88 mm PLK /. Navigátor M. Zapletal bol ťažko ranený. Ľavý motor vypovedal službu.Klesajúce lietadlo sa dostalo až nad okupované Holandsko. Tu bolo lietadlo zostrelené nemeckým nočným stíhačom na lietadle Bf 110 Oblt. Siegfried Šandam od I./NJG zo základne Venlo. Horiace lietadlo sa zrútilo pri obci Poshoven, 7 km SZ od Wertu. Na mieste katastrofy zahynuli rt.Oldřich Havlík, rtm. Josef Taláb a rt. Pavel Varjan. Ďalší traja čat. V. Pára, por. M. Zapletal a čat. J. Klvaňa sa dostali do zajatia a vojnu prežili v zajateckom tábore.Mŕtvi letci boli pochovaní 16.4.1942 na mestskom cintoríne Woensel v Eindhovenu do hrobov č. JJ 48, 49, 50. Tento Wellington bol posledný, ktorý 311. bombardovacia peruť stratila v rámci Bomber Command. V tomto čase bola peruť tak zdecimovaná stratami, že jej zostali len štyri bojaschopné osádky. Z tohoto dôvodu bola peruť od 25.4.1942 preradená ku Coastal Command.

9. rtm.Jozef Ivančík, nar. 3.9.1898 Voderady okr. Trnava + 18.8.1942 v nemocnici St. Athan - Anglicko

Letecký mechanik 311. bombardovacej perute. Zomrel 18.8.1942 v nemocnici St. Athan po operácii rakoviny žalúdka. Bol pochovaný 21.8.1942 na cintoríne Llantwit Major pri Bovertone v hrabství South Glamorganshire vo Walesu v hrobe č. C - 28.

10. rt.Jozef Hrala, nar.21.2.1915 Bánovska Kesa / obec Bánov / okr. Nové Zámky + 13.10.1942 Watery Lane - Anglicko

Osádka Wellingtonu Mk.IC Z 8854 / KX - V / 27. OTU v zložení npor. František Fanta 1. pilot, rt.Jozef Hrala 2. pilot, ppor. Miroslav Mucha - navigátor, ppor. Václav Obšil - radiotelegrafista, slob. Emil Turkel - predný strelec, rt. Rudolf Jelínek - zadný strelec. Osádka vykonávala 13.10.1942 nočný orientačný let. Pre náhle zhoršenie počasia bola osádka odvolaná na základňu, kde pri priblížení na pristátie lietadlo havarovalo.Toto sa udialo pri Watery Lane, neďaleko Scroptonu, južne od letiska Church Broughton.Lietadlo zhorelo a celá posádka zahynula.Pohreb sa uskutočnil 16.10.1942 na cintoríne č. 53 St. Paul v Scoptone, hrabstvo Derbyshire.

11. por. Jozef Menšík, nar. 19.11.1917 Skačany okr. Topoľčany + 22.4.1943 Swaton Morley - Anglicko

Dňa 22.4.1943 por. Jozef Menšík - pilot a por. Rudolf Slíva - radarový operátor vykonávali na lietadle Benafighter Mk. VIF V 8567 / WM - B - 68. stíhacej perute cvičný nočný let kde sa blízko letiská Swanton Morley lietadlo zrútilo / 28 km západne od materského letiska Coltishall z ktorého štartovali. Podľa výpovede svedkov tejto havárie, lietadlo vyletelo v ostrom piku z oblakov, prešlo do špirály v ktorej sa vo v zduchu rozpadlo na kusy.Príčina tragédie zostala neobjasnená. Asi išlo o technickú závalu. Obaja boli pochovaní 26.4.1943 na cintoríne Scottow, Norfolk v hrobách č. 294 a 295. por. Jozef Menšík predtým slúžil u 321. stíhacej peruti. Dňa 8.7.1941 bol zostrelený nad okupovaným Francúzskom.Podarilo sa mu vyhnúť zajatiu a cez Španielsko sa dostal opäť do Anglicka.

12. čat. Ján Kmec, nar. 7.12.1923 Hanušovice nad Topľou + 21.5.1943 v zálive Solway Firth - Anglicko

Dňa 21.5.1943 odštartovala zo základne Silloth švorčlenná osádka lietadlá Wellington Mk.X " 29" / HE 546 / 6 / C / OTU v zložení rt.Miroslav Podborský - 1.pilot, čat.František

Raška 2.pilot, por.František Bouda - navigátor, čat.Ján Kmec - radiotelegrafista s úlohou cvične bombardovať cieľ z výšky 15 metrov ťahaný po vodnej hladine.Po odhodu pumy však došlo k okamžitému pádu lietadlá do mora.Príčina tejto tragédie nebola nikdy objasnená. Vo vraku lietadlá zahynuli rt.Miroslav Podborský a čat.Ján Kmec. More ich telá nevydalo. Väčšie šťastie mal druhý pilot čat. František Raška a navigátor por. František Bouda, ktorí sa z vraku dostali včas a potom boli zachránení námorníkmi z vlečného člna.

13. des. Julius Šabík, nar. 9.7.1920 Verešvár / Červený Hrádok / pri Nitre + 12.6.1943 pri Medicine Hat - Kanada.

Bol príslušníkom 34.SFTS a žiakom Pokračovacej leteckej školy v Kanade.Pri priblížení lietadla na pristátie, pretiahol lietadlo v nízkej výške pričom spadol do vývrvky, ktorú už nestačil vybrať. Zrútil sa v 16,40 blízko základne Medicine Hat a v troskách lietadlá Harvardu Mk.II / 2533 / zahynul.Dňa 15.6.1943 boli jeho ostatky uložené na cintoríne Hillside v Medicine Hat - Alberta do hrobu č. 5.139 D.C.

14. čat. Jozef Turňa, nar. 2.1.1917 Čierny Balog + 7.8.1943 pri Nassau - Bahamské ostrovy.

Dňa 7.8.1943 osádka lietadlá Mitchell Mk.II " FA" / FV 953 / - 111.OTU v zložení rtm.Jan Hadrávek - 1.pilot, čat.Vítězslav Bříza - 2.pilot, čat.Josef Šotola - 2.pilot, ppor. Jaroslav Mareš - inštruktor radiotelegrafie, čat.Karel Salz - radiotelegrafista, čat. Jozef Turňa - radiotelegrafista vykonávala pokračovací výcvik radiotelegrafistov. Z doposiaľ neobjasnených dôvodov lietadlo stratilo rýchlosť a v 15,02, len 2 minúty po štarte zo základne Oakes Field, sa z výšky približne 300 metrov dostalo do vývrvky a následne sa zrútilo do neďalekého tropického lesa pri Soldiers Road, 4 km východne od Nassau na ostrove New Providence - Bahamské ostrovy.V troskách lietadlá zahynula celá osádka. Príčina tragédie bola uvádzaná chyba v pilotáži alebo technická závada na jednom motore, ktorý údajne začal horieť ešte pred dopadom lietadlá na zem. Všetci šiesti letci boli pochovaní 8.8.1943 na novom vojnovom cintoríne v Nassau na Bahamských ostrovoch v hroboch č. E.A.4, W.A.3, W.A.4, W.A.3, E.B.I, W.A.5.

15. rt. Michal Pizúr, nar. 6.12.1914 Snakov okr. Bardejov + 21.8.1943 v Biskajskom zálive Osádka lietadlá Liberator GR.Mk.V "O" / BZ 780 / - 311.čs. bombardovacej perute v zložení škpt. Jindřich Brejtnetl - DFC - 1.pilot, ppor. František Fencel - 2.pilot, npor. Eduard Pavelka - navigátor, rt.Josef Felkl - radiotelegrafista, čat.Emilián Mrázek - radiotelegrafista, rt.Michal Pizúr - radiotelegrafista, rtm.Jozef Halada - strelec, rtm.Vilém Jakš - strelec sa nevrátila z protiponorkovej hliadky nad Biskajským zálivom.Bol to prvý operačný let 311. bombardovacej perute na Liberatoroch. Lietadlo odštartovalo zo základne Beaulieu 21.8.1943 v 9,47 a smerovalo do určeného priestoru nad Biskajský záliv.Krátko po 18,00 bolo lietadlo atakované nemeckými stíhačmi na Bf 110 od II./ ZG I. V leteckom súboji boli piloti Bf 110 zostrelení a v nerovnom boji zahynula vo vodách Biskajského zálivu aj osemčlenná osádka Liberatora. Ich mená sú uvedené v Runnymede panel 118, 119, 128, 149, 132,138, 136, 134.

16. rtm. Jozef Halada, nar. 16.11.1907 Kerestúr / Zemplínska Teplica / + 21.8.1943 v Biskajskom zálive

Bol členom osádky lietadla Liberator GR Mk.V "O" BZ / 780 - 311. čs. bombardovacej perute ako strelec. Jeho meno je uvedené v Runnymede - Surrey na panelu 136.

17. des. Andrej Šimek, nar. 1.1.1920 Žarnovica + 30.8.1943 v Biskajskom zálive
Osádka lietadlá Liberator GR.Mk.V " M " / EV 948 / 311.čs. bombardovacej perute v
zložení por. J.Stach - kapitán lietadlá, des. Andrej Šimek - bočný strelec, čat. František
Benedikt - horný strelec, čat. František Skalík - zadný strelec odštartovala zo základne
Beaulieu 30.8.1943 ráno v 6,28 k protiponorkovému prieskumu nad Biskajský záliv.V 11,00
ohlásili stretnutie s Ju 88C - 6 od 13./ Z // KG 40, ktorý napadol Liberator z boku pričom
zabil bočného strelca des. Andreja Šimka. Bol to jeho prvý operačný let. V odvetnej paľbe
ostatných strelcov bol Ju 88C s trojčlennou osádkou zlikvidovaný a lietadlo sa zrútilo do
mora. Liberator GR.Mk. V " M " sa po deviatich hodinách vrátil na základňu v Beaulieu.
Telo des.Andreja Šimku bolo pochované 3.9.1943 v Brookwoode.

18. čat.Albert Fuksa, nar. 8.4.1921 Malá Chocholná + 18.11.1943 v Biskajskom zálive
Osádka lietadlá Liberator GR.Mk.V " E " / BZ 872 / 311.čs. bombardovacej perute v
zložení ppor. Metoděj Šbela ,DFC - 1.pilot, čat.Miroslav Procházka - 2.pilot, npor.Alois
Vávra - navigátor, rt.Ladislav Černohorský - radiotelegrafista, čat.Arnošt Heller -
radiotelegrafista, rt.Josef Novák - radiotelegrafista, čat.Albert Fuksa - palubný strelec,
čat.Emerich H.Urban - palubný strelec, čat.Linhart Fajt - palubný strelec, odštartovala pred
polnocou zo 17. na 18.11.1943 zo základne Beaulieu do určeného priestoru nad Biskajský
záliv. Po dvanásti hodinách hliadkového letu bol Liberator " E " napadnutý dvomi
nemeckými stíhačmi Bf 109G od 12./ JG 2. Celá osádka bola prehlásená za
nezvestnú.Neskoršie more vydalo ostatky ča. Linharta Fajta, ktorý bol pochovaný vo
francúzskom Bayeux v hrobe č. 8.C.19. Mená ostatných sú spomenuté na pomníku
nezvestných v Runnymede - Surrey - Anglia

19. ppor. Ján Timko, nar. 13.12.1918 Poproč okr. Košice + 13.3.1944 v Biskajskom zálive
Osádka lietadlá Liberator GR.MK.VI " J " / BZ 995 / G / 311.čs. bombardovacej perute v
zložení štáb.rtm.Otakar Žanta - 1.pilot, rt. Oskar Lojka - 2. pilot, npor.Pavel Kubín - Kohn -
navigátor, rt.Herbert Beck - radiotelegrafista, ppor. Ján Timko - radiotelegrafista, npor. Alois
Uvízl - radiotelegrafista, štáb.rtm.František Hecl - palubný mechanik, štáb.rtm.Ladislav
Kadlec - palubný strelec, odštartovala z juhoanglickej základne Predannack 13.3.1944 v
17,55 na protiponorkovú patrolu nad Biskajským zálivom. Príčina zmiznutia Liberatora " J "
s celou osádkou nie je známa. Pád lietadlá do vôd Biskajského zálivu možno spôsobil
nízky hliadkový let nad hladinou mora. Kedy sa to stalo sa nedá odhadnúť, pretože z
lietadlá po štarte neodíšiel žiaden signál. Mená všetkých nezvestných sú spomenuté na
pomníku nezvestných v Runnymede panel 213, 233, 207, 224, 224, 212, 203, 218, 214.

20. rtm. Antonín Prvonič, nar. 5.5.1915 Záhorska Bystrica + 15.5.1944 letisko Manston
Z lietadlom Spitfire LF.Mk.IXC " DU - D " 312.čs.stíhacej perute vošiel rtm. Antonín Prvonič
počas rolovania do dráhy pristávacieho lietadla Spitfire LF.Mk.IXC / MK 888 / ktoré
pilotoval kpt. Ladislav Svetlák. Ten nedokázal nehode zabrániť. rtm. Antonín Prvonič sa
vážne zranil a zomrel 10 min. po prevoze na letiskovú ošetrovňu.Bol pochovaný 18.5.1944
v čs. oddelení vojenského cintorína v Brookwoodu.

21. rt. Walter Stano, nar. 18.7.1924 Nové Mesto nad Váhom + 29.6.1944 St. Keverne
Osádka lietadlá Liberator GR.Mk. V BZ 754 / J / 311.čs. bombardovacej perute v zložení
por. František Naxera - 1. pilot, čat.Josef Jiroutek - 2. pilot, čat.Josef Kubát -
radiotelegrafista, čat.Emil Kukulínek - palubný mechanik, rt.Walter Stani - radiotelegrafista,
rt.Miloslav Štěpánek - radiotelegrafista, čat. Ladislav Žilák - radiotelegrafista, por.

V.Ždímal, čat. František Bebenek odštartovala 29.6.1944 zo základne Predannack k protiponorkovej hliadke nad Lamanšským prielivom. Bezprostredne po štarte stratilo lietadlo rýchlosť a zrútilo sa do blízkeho lesa, kde explodovalo. Príčina tragickej havárie zostala neobjasnená. Haváriu prežil čat. František Bebenek. Letci ktorí zahynuli boli pochovaní 4.7.1944 v Helstone - Cornwall na cintoríne č. 27. Urna por. V. Dímala bola uložená na cintoríne v Stratford on Avon a por. František Naxtera bol pochovaný 6.7.1944 v Holywellu v hrobe č. RC 321.

22. čat. Ladislav Žilák, nar. 30.8.1921 Poltár okr. Lučenec + 29.6.1944 St. Keverne Bol príslušníkom osádky lietadlá Liberator GR.Mk. V BZ 754 / J / 311. čs. bombardovacej perute ako radiotelegrafista. Lietadlo 29.6.1944 po štarte stratilo rýchlosť a zrútilo sa do neďalekého lesa kde explodovalo. Bol pochovaný s ostatnými členmi posádky 4.7.1944 v Helstone - Cornwall na cintoríne č.27

23. slob. Ján Filip, nar. 18.7.1918 Lučatín okr. Banská Bystrica + 13.7.1944 Marlborough Village
Osádka lietadlá Liberator GR.Mk.V BZ 717 / L / 311. čs. bombardovacej perute v zložení šrtm. Ludvík Košek - 1.pilot, ppor. Karel Novotný - 2. pilot, ča. Jan Hornung - navigátor, čat. Václav Čapek - radiotelegrafista, slob. Ján Filip - radiotelegrafista, rt. Rudolf Němeček - radiotelegrafista, rtm. Václav Tarantík - radiotelegrafista, des. Pavel Dřevěný - strelec, čat. Miloslav Bedřich Maňásek - palubný mechanik bola na protiponorkovej hliadke. V dôsledku blížiaceho sa nepriaznivého počasia bola osádka z protiponorkovej hliadky nad západnými prístupmi k Lamanšskému prielivu odvolaná. Nad ich materskou základňou v Predannacku bola hmla, a tak bol ich let odklonený na letisko Exeter. K tejto základni však lietadlo nedoletelo. V hustej hmle lietadlo narazilo do kopca pri Marlborough Village v hrabstve Devonshire kde celá osádka v horiacich troskách lietadla zahynula. Ich ostatky boli pochované 19.7.1944 na cintoríne Weston Hill v Plymouthu. Ostatky čat. M.B. Maňaska boli uložené na cintoríne v All Saints vo West Bromwich pri Wolverhamptone.

24. rt. Michal Kubina, nar. 1.6.1919 Odorin okr. Košice + 3.10.1944 v Severnom mori
Osádka lietadlá Liberator GR.Mk.V " PP - K " / FL 937 / 311. čs. bombardovacej perute v zložení rtm. Jaroslav Hala - 1.pilot, čat. Alois Stoček - 2.pilot, kpt. František Koranda - navigátor, čat. Bedřich Sklár - palubný inžinier, rtm. Štefan Jaroš - radiotelegrafista, rt. Karel Katz - radiotelegrafista, rt. Michal Kubina - radiotelegrafista, čat. Jozef Remenár - palubný strelec, práp. František Veitl - palubný strelec odštartovala 3.10.1944 zo základne Tain v Škótsku na protiponorkový prieskum nad Severným morom. Liberator v čase boja bol v 15,35 asi 100 km od nórskeho pobrežia zostrelený nemeckým stíhačom Lt. Peter Bathgem z lietadlom Bf 110 od 10./ZG 26. Celá osádka zahynula vo vodách Severného mora. Ich mená sú zaznamenané v Runnymede na paneloch č.211, 222, 207, 237, 214, 219, 219, 221, 223.

25. rtm. Štefan Jaroš, nar. 10.1.1919 Olešná pri Čadci + 3.10.1944 v Severnom mori
Bol príslušníkom osádky lietadlá Liberator GR.Mk.V "PP - K" / FL 937 / 311. čs. bombardovacej perute ako radiotelegrafista. Liberátor bol zostrelený 3.10.1944 asi 100 km od nórskeho pobrežia. Zostrel vykonal nemecký stíhač Lt. Peter Bathgem z lietadlom Bf 110 od 10./ZG 26. rtm. Štefan Jaroš zahynul s celou deväťčlennou osádkou vo vodách Severného mora. Jeho meno je zaznamenané v Runnymede na paneli č. 214.

26. rt. Karel Katz, nar. 25.2.1920 Bratislava + 3.10.1944 v Severnom mori
Bol príslušníkom osádky lietadlá Liberator GR.Mk.V "PP - K " / FL 937 / 311.čs.
bombardovacej perute ako radiotelegrafista. Liberator bol zostrelený 3.10.1944 asi 100 km
od nórskeho pobrežia, kde osádka vykonávala protiponorkový prieskum. Zostrel vykonal
Lt. Peter Bathgem z lietadlom Bf 110 od 10./ZG 26. rt. Karel Katz zahynul s celou
deväťčlennou osádkou vo vodách Severného mora.Jeho meno je zaznamenané v
Runnymede na panelu č. 219.

27. čat. Jozef Remenár, nar. 24.3.1911 Radošovce + 3.10.1944 v Severnom mori
Bol príslušníkom osádky lietadlá Liberator GR.Mk.V " PP - K " / FL 937 / 311.čs.
bombardovacej perute ako palubný strelec.Lietadlo Liberator v ktorom zahynul 3.10.1944
v Severnom mori asi 100 km od pobrežia Nórska
zostrelil nemecký stíhač Lt. Peter Bathgem z lietadlom Bf 110 od 10./ZG 26.V lietadle
Liberator " PP - K " boli štyria príslušníci osádky zo Slovenska.Zahynul s celou
deväťčlennou osádkou. Jeho meno je zaznamenané v Runnymede na panelu č. 221.

28. čat. Bedřich Sklář, nar. 4.12.1919 Bratislava + 3.10.1944 + 3.10.1944 v Severnom mori
Bol príslušníkom osádky lietadlá Liberator GR.Mk.V ! PP - K / FL 937 / 311. čs.
bombardovacej perute ako palubný inžinier.Lietadlo Liberator " PP - K " v ktorom zahynul
3.10.1944 v Severnom mori asi 100 km od pobrežia Nórska, kde osádka vykonávala
protiponorkový prieskum. Lietadlo zostreli Nemeč Lt. Peter Bathgem z lietadlom Bf 110 od
10./ZG 26.Zahynul s celou deväťčlennou osádkou v ktorej boli štyria príslušníci zo
Slovenska.Jeho meno je zaznamenané v Runnymede na panelu č. 237.

29. ppor. Otto Smik, DFC - generál in memoriam, nar. 20.1.1922 Boržomi ZSSR +
28.11.1944 farma Blocksfeld pri Zwolle - Holandsko - pochovaný na cintoríne osobností v
Slávičom údolí v Bratislave 14.9.1994
Bol veliteľom 127. anglickej stíhacej perute RAF. Dňa 28.11.1944 so svojou letkou
vyhľadával a likvidoval nepriateľské ciele v Holandsku vo svojom lietadle Spitfire LF.
Mk.XV IE " 9N -R " / RR 227/. Počas návratu na letisko Grimbergen neďaleko Bruselu
vykonal ešte útok na vlakové zoradisko pri Zwolle. Jeho Spitfir " 9N - R " a Spitfir druhého
pilota letky Belgičana por. Henri Taymansa bolo zostrelené flakom 88 mm PLK. Lietadlo
ppor. Otty Smika havarovalo pri Zwolle kde zahynul v 11,45 - 28.11.1944 pri farme
Blocksfeld pri Zwolle - Holandsko.Nemci nedokázali O.Smika identifikovať a tak bol
pochovaný ako neznámy Angličan v De Kranenburgu, hrob č. 8. Spitfir s pilotom Henri
Taymansom sa zrútil do mokrade vedľa trate Zwolle - Kampen.Jeho telo zostalo vo vraku
lietadlá zaborené hlboko v bažine preto pilot nebol identifikovaný. Piloti si pred letom
vymenili " psie známky" a tak došlo k omylu.Ostatky z
hrobu v De Kranenburgu boli z hrobu vytiahnuté v domienke, že sa jedná o belgického
letca J.Taymansa ktoré boli prevezené do Bruselu a uložené do hrobu jeho rodiny. Otto
Smik bol do toho času považovaný za nezvestného a jeho meno je na zozname v
Runnymede. Až po vysušení vodného kanála v mieste dopadu Spitfira H. Taymansona a
po vyzdvihnutí trosiek v máji 1965 bola celá zámena vyjasnená. Ostatky pilota O. Smika
boli opäť vyzdvihnuté z hrobu v De Kranenburgu a prevezené na kanadský vojnový
cintorín v Adegenu v Belgicku.O ďalších dvadcať deväť rokov bolo telo O.Smika
exhumované a prevezené na cintorín osobností v Slávičom údolí pri Bratislave a tu za
vojenských pôct 14.9.1994 slávnostne uložené medzi slovenských hrdinov. Otto Smik bol
jeden z našich najúspešnejších stíhacích pilotov II. svetovej vojny.Bol mimoriadny talent

po stránke pilotných a taktických schopností.Zostrelil 10 nepriateľských lietadiel a 3 lietajúce strely V 1. Bol jedným z troch čs.letcov ktorému bol velením RAF daná dôvera veliť anglickej peruti.

30. čat. Július Šofranko, nar. 12.8.1911 Štiavnik okr. Žilina + 30.11.1944 Macclesfield Road, Rainbow, Buxton - Anglia
Pilot lietadla Harvard Mk.II B FT 442 / DF od 5 / P/ AFU / pilotná pokračovacia letecká jednotka.Zahynul pri cvičnom lete ku ktorému odštartoval 30.11.1944 z letiska Ternhill. V kopcovitom teréne severovýchodne od letiska sa dostal do hmly s dážďom a u obce Macclesfield Road, Rainbow blízko Buxtonu kde havaroval.Bol pochovaný 5.12.1944 na RAF Regional Cemetery Botley v Oxfordu, hrob č. H / I - 274.

31. slob. Jozef Síč, nar. 15.3.1918 Košice + 6.12.1944 letisko Przeworsk
Bol príslušníkom 1. čs. bitevného pluku 1. čs. zmiešanej leteckej divízie v ZSSR. Pilot lietadla La 5 zahynul 6.12.1944 na letisku Przeworsk.Bol pochovaný na cintoríne v Przeworsku.

32. rtm. Anton Vanko, nar. 10.1.1918 Lednické Rovné + 8.12.1944 letisko Bradwell Bay
Pilot lietadla Spitfire F.Mk.IXC " DU - Z " / MH 527 / príslušník 312.čs.stíhacej perute zahynul 8.12.1944 na základni RAF Bradwell Bay počas štartu k operačnému letu, ktorého cieľom bol ochranný doprovod zväzku bombardovacích Lancasterov nad vlakové nádražie v Duisburgu.Cez značné nepriaznivé počasie sa v 10,00 pripravilo dvanásť stíhacích lietadiel Spitfire na splnenie úlohy v operácií " Ramrod 1401 ". rtm. Anton Vanko z nezistených príčin nedokázal odštartovať i keď bola nepreniknuteľná hmla, to však netušila nasledujúca dvojica pilotov. Pri štarte narazil čat. Šriná s lietadlom Spitfire F.Mk.IXC do stojaceho lietadla čat. Vanka. Po náraze lietadlo začalo horieť a pilot čat. Anton Vanko v jeho troskách zahynul. Bol pochovaný 12.12.1944 v Brookwoode vo Vojenskom spojeneckom oddelení RAF, hrob č. 20.D.12.

33. čat. Martin Dorniak, nar. 15.8.1915 Liptovský Sv.Mikuláš + 1.1.1945 ostrov Hoy Orknejské ostrovy
Osádka lietadla Liberator GR.Mk.V FL 949 / PP - Y / 311.čs. bombardovacej perute v zložení rtm.Oldřich Bureš - 1. pilot, čat.Miloš Bodlák - 2.pilot, čat. Otto Mandler - navigátor, šrtm.Antonín Bednář - radiotelegrafista, čat.Martin Dorniak - radiotelegrafista, rtm.Ivo Engländer - radiotelegrafista, čat.Zdeněk Launer - radiotelegrafista, čat. Jaroslav Zapletal - palubný mechanik odštartovala 1.1.1945 v 22,40 z letiska Tain. na protiponorkový prieskum v oblasti Severného mora.Po 38 minútach od štartu narazilo lietadlo do skalnatého svahu Cuilags pri Rora Head, v severozápadnej časti ostrova Hoy v Orknejských ostrovoch. Ostatky ôsmich mŕtvych mužov vyťahol 2.1.1945 záchranný tím RAF.Dňa 8.1.1945 boli pochovaní na cintoríne St. Duthus v Tajnu rtm. Oldřich Bureš, čat.Miloš Bodlák, čat. Martin Dorniak, čat.Ivo Engländer, čat. Antonín Bedář. Čat. Jaroslav Zapletal bol pochovaný 8.1.1945 na cintoríne St.Peter Berrynarbor v Ilfracombe hrabstvo Devon.Ostatky čat. Otto Mandlera a čat. Zdenka Launera boli 9.1.1945 zpopolnené v krematóriu Goldres Green v Londýne.

34. rtm. Dalibor E.J. Brochard, nar. 11.5.1924 Nitra + 14.3.1945 - 6 km od Lagens - Azorské ostrovy
Osádka lietadla Liberator C.Mk.VII / EW 626 / od 246. anglickej dopravnej perute v zložení

ppor. Václav Jílek - 1.pilot - kapitán lietadlá, škpt. Alois Volek - navigátor, rtm. Dalibor E.J.Brochard - radiotelegrafista, rtm. Ludvík Kondziolka - palubný mechanik, spojeneckí letci ppor. Anthony P.R.Walker - 2.pilot, kpt. Alistair K. Mudroch , DFC a pasažieri Commander Charles A. Colville, S / Ldr Artur J.Davey, F/ Lt Leonadr F.C.Jarvis, F/ Lt John E.Yarnell, F/O Cyril G.Montgomery, Sgt John H.Lawrence, Sgt George A.Cain, Cpl Frederick Jeckells, Cpl William McKenzie, LAC Charles S.Hubbard, LAC David I. Lindsay, LAC William Bridges a LAC Edgar Jones odštartovala v noci 1,10 14.3.1945 s úlohou prepraviť trinásť pasažierov z Azorských ostrovov do Veľkej Británie.Po troch minútach letu však lietadlo narazilo do jedného vrchu, 6,5 km západne ležiaceho pohoria. Lietadlo bolo natankované na niekoľko hodinový let a po náraze explodovalo. Devätnásť osôb tragickú udalosť neprežilo. Presnú príčinu havárie sa nepodarilo dodnes objasniť.Ostatky všetkých 19 osôb boli pochované 16.3.1945 na vojnovom cintoríne Lajes na ulici Rua de Santa Cruz na azórskom ostrove Terceira. V hrobe C - 6 škpt.Alois Volek, v hrobe C - 8 ppor. Václav Jílek, v hrobe C - 10 rtm.Dalibor Brochard a v hrobe C - 11 rtm. Ludvík Kondziolka.

35. čat. Jozef Vaniš, nar. 27.6.1921 Liptovský Mikuláš + 10.4.1945 letisko Tain
Osádka lietadlá Liberator GR.Mk.VI EV 955 / PP - D / 311. čs. bombardovacej perute v zložení kpt. Josef Simet - 1.pilot, rt.Zdeněk Palme - 2. pilot, ppor. Zdeněk Munzar - navigátor, rt.Arnošt Hayek - radiotelegrafista, čat.Jozef Vaniš - radiotelegrafista, čat. Josef Chovanec - radiotelegrafista, čat. Vladimír Vrba - radiotelegrafista, čat. Otta K. Kennedy - palubný strelec, čat. Rudolf Scholz - palubný mechanik odštartovala po 04,00 hod 10.4.1945 z letiska v Tainu na protiponorkový prieskum v Severnom mori. Len štyri minuty po štarte sa lietadlo z nevyjasnenej príčiny zrútilo.Päť členov osádky na mieste zahynulo.Zahynuli kpt. Josef Simet, rt. Zdeněk Palme, čat.Arnošt Hayek, čat.Jozef Vaniš, čat.Rudolf Scholz. Haváriu lietadlá prežili štyria muži. čat.Josef Chovanec, čat. Vladimír Vrba, ppor. Zdeněk Munzar, a čat. Otta K. Kennedy, ten ale ešte v ten deň zomrel na následky zranenia v nemocnici Royal Navy v Invergordonu.Jeho ostatky boli zpopolnené 17.4.1945 v krematoriu Golders Green v Londýne. čat. Rudolf Scholz bol pochovaný 14.4.1945 na cintoríne St. John v Stoke Row, Reading. Bol jedným z mála príslušníkov čs. letectva nemeckej národnosti.Ostatni boli pochovaní 13.4.1945 na cintoríne v St. Duthus v Tainu čat. Jozef Vaniš, rt.Zdeněk Palme, rt. Arnošt Hayek a kpt. Josef Simet v hrobách č. F.72, F.73, F.74 a F.75. Podľa výpovede tých ktorí prežili haváriu že príčinou bola závada na umelom horizonte.

36. npor. Michal Minka, nar. 3.2.1919 Pitelová okr. + 20.4.1945 letisko Poremba
npor. Michal Minka bol príslušníkom 1.čs. pluku 1. čs. leteckej divízie v ZSSR. Zahynul pri zrážke s iným lietadlom počas štartu z letiska Poremba.Bol to jeho prvý bojový let s lietadlom La - 5. K tragédii došlo v období bojov o Moravsku bránu. Bol pochovaný na cintoríne Brzeszce avšak na cintoríne je veľa zanedbaných hrobov a tak i jeho hrob sa nedá identifikovať.

37. rtn. Jaroslav Gucman, nar. 22.9.1921 Leopoldov + 28.4.1945 fronta pri Ostrave
Bol príslušníkom 3. bitevného pluku 1.čs. leteckej divízie v ZSSR. Osádka bitevného lietadlá Il - 2 bola zostrelená nemeckou protilietadlovou paľbou pri lete nad frontom pri Ostrave. rtn. Jaroslav Gucman s poškodeným lietadlom núdzovo pristal na vlastnej strane frontu.Z horiaceho lietadlá sa však nedokázal dostať von a tak v lietadle uhorel. Bol údajne pochovaný na cintoríne v Ratibori v Poľsku. Jeho pomník je umiestnený na námestí v Leopoldove. Jeho strelec des. Valko i keď bol ťažko ranený sa zachránil.

38. rtm. Július Mudroň, nar. 13.7.1920 Liptovský Hrádok + 29.4.1945 Balice pri Krakove
Bol príslušníkom 2. pluku 1. čs. leteckej divízie v ZSSR. Zahynul v lietadle La - 5 29.4.1945
pri cvičnom lete neďaleko letiska Balice pri Krakove. Na tunajšom cintoríne by mal byť
pochovaný. Hrob sa doposiaľ nepodarilo nájsť.

39. rtm. Jindřich Landsmann, nar. 2.7.1920 Bratislava + 15.6.1945 kanál La Manche
Bol príslušníkom 310. stíhacej perute. Dňa 15.6.1945 počas cvičného súboja mal kolíziu s
lietadlom Spitfir F.Mk.IXC " NN - U " / BR 623 / pilotovaný por. Viktorom Popelkom.
rtm. Jindřich Landsmann pilot lietadla Spitfire F.Mk.IXC " NN - L " / MH 323/ zahynul
15.6.1945 vo vodách kanálu La Manche. I cez záchranné práce, jeho telo nebolo nájdené a
tak bol prehlásený za nezvestného. Jeho meno je v Runnymede na panelu 269. Druhý
účastník havárie sa zachránil na padáku

Bojové činy a hrdinstvo čs. vojakov a letcov bojujúcich vo Francúzsku a Veľkej Británii sa
natrvalo zapísalo do bojových protifašistických tradícií na Slovensku i v Českej republike.
Svojou činnosťou na frontoch zasahovali fašistických agresorov a prispeli tak k oslabeniu
a pádu hitlerovského režimu. Čs. letci vyvinuli veľké bojové úsilie a svojimi mnohými
úspechmi sa nezmazateľne zapísali do dejín druhej svetovej vojny. Krv preliata v
spoločnom zápase s nacistickým agresorom musí byť drahá všetkým, ktorých odkaz
tohoto boja je mravným a politickým krédom aj v dnešnej dobe, kedy si na týchto hrdinov
spomíname po 71 rokoch od skončenia II. svetovej vojny. Česť ich nehynúcej pamiatke.

npráp. v.v. Jozef Korený Člen Spolku priateľov Turzovky

Prameň:

1. Vondrka, Vladimír, Burian, Vladislav, Hazuka, Aleš: Za hroby se lvy - Po stopách osudu
čs. válečných letcu padlých v letech 1939 - 1945 - I. z Jidřichova Hradce po kontinentální
Evropě - Nová tiskárna Pelhřimov, spol.sr.o., ISBN 978-80-254-8691-7 - Jindřichuv Hradec
2010

2. Vondrka, Vladimír, Burian, Vladislav, Hazuka, Aleš a kolektív : Za hroby se lvy - Po
stopách osudu čs. válečných letcu padlých v letech 1939 - 1945 - II. z Jindřichova Hradce
po britských ostrovech - Nová tiskárna Pelhřimov, spol.sr.o., ISBN 978-80--260-2442-2 -
Jindřichuv Hradec 2012

3. Brod, Toman, Čejka Eduard: Na západní frontě - Histórie čs. vojenských jednotek na
Západe v letech druhé světové války - Svaz protifašistických bojovníku - Naše vojsko
Praha 1965

Vyhotovovať kópie bez súhlasu autora je zakázané.